

své oprávnění v čl. berničním systému; mohou nabýti významu zejména pro okresy a zemské celky Slovensko a Podkarpatskou Rus náležitým vykořistěním předmětu a zjednodušením manipulace. Nejsou předmětem autonomních dávek.

I. Daň ze zbroje postihuje pušky k lovu upotřebitelné. Platí ji každý, kdo takové pušky drží, dále každý, jehož rodinní členové, lovecký personál, hlídači zvěře a lesů, konečně pak polní, lesní nebo viniční hlídači, pasteveci a pojezdni hajní pušky drží nebo jich užívají.

Daň činí z pušky jednohlavňové 2 Kč, z dvojhavňové 4 Kč ročně.

Z daně jsou vyňaty pušky pro střelbu do terčů, pušky četníků, policie státní i autonomní, dozorců vězňů, fin. strážce, přísežných hajných, k lovu nepoužité pušky důstojníků a mužstva armády, k prodeji určené pušky u puškařů a obchodníků střelnou zbraní, pušky ve veřejných sbírkách, pušky uschované u veř. úřadů, nepoužívané pušky starých systémů v soukromých sbírkách, pušky chované jako památky nebo rodinné relikvie.

II. Daň z lovu. Kromě d-ě ze z. má platiti ještě d. z l. ta osoba, jež jsouc oprávněna prováděti myslivost, hodlá toto právo buď ve své nebo cizí honitbě vykonávati. D. z l. činí ročně 24 Kč, při oprávnění nejvýš 30 denním 12 Kč. Honební lístek jest kvitancí na zaplacenou daň, tudíž kolku prost. Kdo vykonává myslivost beze zbraní (střelných) pouze pomocí koní nebo psů, platí pouze d. z l.

Z d-ě z l. jsou vyňaty osoby s právem exteritoriálním, lovecký personál majitelů nebo pachtýřů honitby, hlídači zvěře a honiteb, lesní polní a viniční strážci, pasteveci a hajní, přísežní lesní úředníci a hajní jakož i personál lesního inspektorátu.

Vydání honebního lístku může býti odepráno z důvodů podobných, jako jest tomu v t. zv. zemích historických.

Hodlá-li loviti cizinec, musí jmenovati tuzemského ručitele.

Ferdinand Tuš.

Daně nepřímé

viz Daň.

Daně přímé

viz Přímé daně.

Daňové přesunutí.

I. Pojem. II. Způsoby. III. Stanovisko zákonodárce. IV. Předpoklady a účinky.

I. Pojem. P-m d-ým rozumí se v oboru daňovém onen zjev, kdy ten, kdo daň platí (platitel daně), není zároveň jejím nositelem, nýbrž cestou nějakého soukromoprávního jednání (soukromohospodářského obchodu) břímě daňové přenáší na nějakou osobu jinou. Platitel a nositel daně při p. d-m nejsou tedy tímž subjektem, nýbrž subjekty různými. Přenesení břemene daňového z platitele na nositele děje se však nějakým soukromoprávním jednáním, ku př. prodejem, pronájmem, smlouvou úrokovou při zápůjčce atd. Někdy není nositelem daně prvá osoba, na kterou se daň přesune, nýbrž ona ji přesune zase dále na osobu třetí, tato na čtvrtou atd., takže zde může býti celý řetěz přesunování, až břímě daně utkví konečně na někom, kdo ji skutečně nese. Při p. d-m se daň neušetří, nýbrž skutečně platí, ale nese ji ovšem někdo jiný než platitel. Proto sluší rozeznávati p. d. jednak od defraudace daňové, při které nějakým fraudulosním jednáním (zatajením atd.) pokladna státní o daň zcela neb částečně se zkracuje, jednak od t. zv. odsunutí daňového, při kterém část daně se ušetřuje z toho důvodu, že technika daňová jest zastaralá a nedokonalá, jak tomu bylo svého času v Rakousku u daně cukerní, kdy daleko více cukru se vyrobilo, než zákon předpokládal a než se tedy na dani skutečně zaplatilo. Naděje na takové odsunutí daňové může býti ovšem popudem k zdokonalení techniky výrobní při daních spotřebních. Kdežto tedy při defraudaci daňové a při odsunutí daňovém daň ve skutečnosti se nezaplatí a tedy ušetří, nepřijde naopak při p. d-m stát o daň, tato se zaplatí, ale ovšem někdo jiný ji nese, než ten, kdo ji platil. Někteří spisovatelé ovšem rozeznávají p. d. v širším a užším smyslu a i takové odsunutí daňové zahrnují v pojem p. d-ho.

II. Způsoby p. d-ho. Způsoby takové rozeznávají se dva:

1. Přesunutí postupné (předsouvaní), když ten, kdo daň zaplatil, dá si ji v budoucnosti od osoby třetí nahraditi. Toto se zejména vyskytuje zpravidla u daní spotřebních u výrobce vybíraných. Výrobce takový započte si zaplacenou daň do nákladů výrobních a zvýší o ni cenu výrobku. Jest však takové postupné p. d. možné i u daní přímých. Ku př. rolník přesune

daň pozemkovou v cenu plodin zemědělských, průmyslník daň výdělkovou v cenu výrobků atd. Nejčastěji se vyskytuje takové přesunutí ale u přímých daní činžovní a rentové. Majitel domu započte daň činžovní do nájemného, věřitel daň rentovou do úroků. Toto přesunutí jest tak obvyklé, že dokonce i při zákonné ochraně nájemníků smělo o každé zvýšení daní a veřejných dávek býti nájemné zvýšeno.

2. Přesunutí zpětné (zasouvání), když jde o periodickou daň v budoucnosti splatnou, jejímž pramenem jsou trvalé výnosy nějakého majetkového objektu ku př. domu, cenného papíru nevypověditelného atd. Tu se stává, že při změně vlastnictví (prodeji, směně) dávky daně v budoucnosti splatné se dle obvyklé míry úrokové kapitalisují a hodnota jich takto vypočtená se od kupní ceny onoho objektu odečte, takže se o tuto kapitalisovanou daň hodnota ta sníží. Daň tu zůstane tedy lpěti na prodávajícím a kupující ji v budoucnosti bude sice dále platiti, ale neponese jí více, poněvadž sníženou hodnotou onoho předmětu (domu, cenného papíru) byla již jaksi amortisována. Proto mluví Schäffle v tomto případě o amortisaci daně. Naopak nastává ale zase takové zpětné přesunutí i při zrušení neb snížení daně ve prospěch dočasného vlastníka onoho předmětu (zvýší se cena domu, stoupne kurs cenného papíru). Proto někdy snížení činžovní daně nemá za následek pokles nájemného, nýbrž stoupnutí ceny domu.

III. Stanovisko zákonodárce k p. d-mu. Stanovisko toto může býti dvojí:

1. Buď zákonodárce si přeje, aby ten, kdo daň platí, také skutečně ji nesl. Tak tomu jest při většině daní přímých. Daň pozemkovou má nésti rolník, daň domovní majitel domu, daň výdělkovou živnostník, daň rentovou věřitel, daň důchodovou ten, kdo důchod bere. Zde tedy každé p. d. děje se proti vůli zákonodárce a jest nežádoucí. Někdy je zákon přímo zakazuje, ovšem s účinkem, jak později bude uvedeno, velmi problematickým, aneb aspoň je prohlašuje za právně bezúčinné.

Tak rakouský zákon o přímých daních osobních z 25. X. 1896, č. 220 ř. z., v § 238 pravil: „Smluvní ujednání za tím účelem, aby daň z příjmu na místě toho, kdo k placení jejímu jest povinen, nesl někdo jiný, nemají právního účinku. Ten kdo na základě takového ujednání neb opatření něco platil, si připočetl neb jinak plnil, jest oprávněn žádati to od k placení povinné

osoby nazpět ve lhůtě promlčecí stanovené v § 1479 vř. o. z. Tato ustanovení netýkají se však ujednání, dle kterých zaměstnatel daň z příjmu neb daň ze služného, kterou dle § 234 má vybírat, od osob u něho zaměstnaných osobám těm zcela neb s částí nahrazuje neb na sebe přijímá.“ Zde tedy zákon prohlašoval právně bezúčinným přesunutí daně z příjmu. Ale ve zvláštních případech, totiž v poměru námezdním, přece je zase připouštěl.

V novém zákoně našem o přímých daních ze dne 15. června 1927, č. 76 Sb., v § 341 se praví: „Dohody sjednané, aby přímou daň nesla místo poplatníka zcela nebo částečně jiná osoba, nejsou právně účinné.“ Zde tedy nepřipouští se ani ony zmíněné výjimky. Pouze čl. XVI., lit. c, uváděcích ustanovení obsahuje v tom směru přechodnou výjimku.

2. Anebo naopak zákonodárce p-m d. má v úmyslu a toto jest jedním z prostředků techniky daňové. Zákon totiž úmyslně neukládá daň tomu, kdo ji má nésti, nýbrž z důvodů pohodlnosti a jednoduchosti osobě třetí. Tak na př. při daních spotřebních, kde výroba děje se ve velkém, výrobci, aby ji na spotřebitele ve zvýšené ceně přesunul. Nebo při dani rentové ukládá ji peněžnímu ústavu, jakožto dlužníku, aby si ji při výplatě úroků od svých věřitelů srazil.

Jeli takové p. d. úmyslem zákonodárce, jest záhodno, aby po stránce technické pokud možno jím bylo usnadňováno a podporováno. Tak zejména, aby daň ukládána byla tam, kde jest převodů majetkových větší počet, co možno nejbliže tomu, kdo daň skutečně má nésti, poněvadž při každém jednotlivém přesunu daně tam, kde přesunů takových jest více, jest nebezpečí, že snad některý přesun ten se nezdaří a že daň zůstane lpěti na někom, kdo ji nésti nemá. Dále jest třeba, aby daň, ukládá-li se na větší jednotky míry neb váhy (při daních spotřebních), ukládána byla v takových okrouhlých částkách, by v drobném prodeji kvota daně, vypadající na malé jednotky (püllitry, kilogramy), vyjádřena býti mohla ještě ve zlomcích peněžní jednotky. Jinak se daň ta v drobném prodeji zaokrouhluje do výše a přebývajících částka připadá k dobru překupníkům na úkor spotřebitelů.

IV. Předpoklady a účinky p. d-ho. Pro zodpovězení otázky, zdali nějaká daň skutečně se přesune, čili nic, není stanovisko zákonodárcovo rozhodujícím. Zákon může

předpokládati, že nějaká daň se má přesunouti, že ji tedy nemají nésti ti, kteří ji platí, ale ve skutečnosti se přesun takový nezdaří. Na př. spotřebitelé reagují proti zvýšení cen o zvýšenou daň zmenšením poptávky, následkem čehož výrobci musí ceny zase snížit a daň zůstane lpěti na nich. Aneb peněžní ústav, který z úroků vkladů platí daň rentovou a chce ji při vyplacení úroků svým věřitelům sraziti, narazí na jich odpor jevící se tím, že své vklady chtějí vybrati. Aby tomu zabránil, musí daň tu sám nésti.

A naopak zase daň někdy se přesunuje proti úmyslu zákonodárce a tento, i kdyby výslovně přesunutí takové zakázal, nemůže mu ve skutečnosti zabrániti, poněvadž zákaz takový lze nejružnějším způsobem obcházeti. Tak na př. může majitel domu, i kdyby to snad bylo zakázáno, přesunouti zvýšenou daň činžovní na nájemníka prostým zvýšením nájemného, věřitel může zvýšenou daň rentovou, i kdyby zákon to zakazoval, přesunouti na dlužníka zvýšením míry úrokové atd.

Jest zřejmo, že takové proti vůli a intenci zákonodárce nenastalé aneb zase naopak nastalé přesunutí má dalekosáhlé účinky. Tím nejen jednotlivé druhy daní stávají se nespravedlivými, postihující zcela jiné subjekty, než které dle úmyslu zákonodárce postiženy býti měly, nýbrž i celá soustava daňová stává se tím nestejnoměrnou. Jest známo na př., že daň činžovní zpravidla netíží majitele domů, nýbrž jest nesena nájemníky, podobně daň rentová netíží zpravidla věřitele, nýbrž dlužníky, daň živnostenská spotřebiteli atd. Právě tato snadná přesunovatelnost tam, kde přesunutí místa míti nemá, jest největší vadou daní výnosových.

Tento důležitý účinek p. d-ho upoutal záhy pozornost daňových theoretiků a vynikly v tom směru různé názory o předpokladech a účincích p. d-ho.

Starší theorie taková měla svůj původ již u fysiokratů, kteří pokládajíce jediné důchod pozemkový za důchod t. zv. čistý (produit net), poněvadž prý jen zde spolupůsobí zdarma síly přírodní, tvrdili, že každá jiná daň mimo daň pozemkovou se nutně zase přesune na vlastníky pozemků. Na základě toho i jiní pozdější spisovatelé tvrdili, že jediné „čistý“ důchod snese zdanění a tam, kde daň uvalena jest na nějaký důchod existenčně nutný, že vždy se přesune. Proto klasická škola národohospodářská vyznačuje se zvláštním optimismem,

se kterým pohlížela na p. d. Vycházela z premis, kterými operoval liberální směr národohospodářský, zejména z premise absolutní volné soutěže. Dle toho názoru jest každá daň břemenem, kterým se zvyšují náklady výrobní. Náklady výrobní započítávají se však do cen a tak přesunují na spotřebitele. Na konec tedy všechny daně nesou spotřebitelé. Spotřeba děje se však dle míry důchodů každého jednotlivce. Proto se břímě daňové samočinně rozvrhuje na každého dle jeho způsobilosti. S jiného hlediska se opět tvrdilo, že každá daň zmenšuje podnikatelské zisky. Avšak při volné soutěži mají zisky ty tendenci vyrovnávací. Tam, kde jest zdanění vyšší a zisky ty tedy následkem daně menší, opouštějí podnikatelé tyto zatížené obory a vrhají se na jiné, kde jest zdanění nižší a zisky tedy větší. Jich zvýšenou nabídkou se však zisky opět vyrovnávají. Následkem toho nastává po čase opět samočinné vyrovnání nestejnoměrností daňových. Tvrdosti daňové jsou tedy jen přechodného účinku. Ovšem p. d. neděje se hladce, nýbrž narazí na odpor, ale časem se odpor tento překonává a stejnoměrnost daňová právě prostředkem přesunutí se dostavuje samo sebou. Jest třeba jen vyčkati další doby, až se tento proces přesunovací dokončí. Proto každá stará daň, u které již přesunutí bylo provedeno, jest dobrou, každá nová daň, kde zápas přesunovací teprve nastává, špatnou (C a n a r d).

V pozdější theorii ovšem dospělo se k názoru, že tento optimism, spatřující v p. d-m jakýsi všelék proti nestejnoměrnosti daní samočinně působící, jest neodůvodněný, poněvadž premisy, ze kterých se vychází, jsou jen podmíněného rázu. Nelze všechny daně započítati do nákladů výrobních (ku př. daň důchodovou), ani nelze všeobecně předpokládati, že by zisky ve všech oborech dění hospodářského se naprosto vyrovnávaly. Naopak zkušenost učí, že ne každá daň jest přesunutelná a že zejména není přesunutelná vždy a za všech podmínek.

Na věc sluší pohlížeti s tohoto stanoviska:

Snaha daň přesunouti se vyskytuje vždy, ale jest otázka, zdali se snaha ta uskuteční a přesunutí podaří. Neboť proti snaze daň přesunouti jest opět s druhé strany snaha přesunutí tomu se brániti. Proto vždy vznikne zápas mezi tím, kdo daň chce přesunouti, a tím, na koho daň přesunuta býti má. O výsledku tohoto

zápasu rozhoduje jediné hospodářská a sociální moc. Kdo jest silnější, ten daň zcela neb s části přesune, kdo jest slabší, na tom zůstane daň lpěti. Ale to nelze nikdy napřed předvídati a závisí to od mnohých různých okolností. Nelze proto nikdy s naprostou jistotou o nějaké dani tvrditi, že se přesune aneb že se nepřesune. Vždyť jedna a táž daň za určitých okolností, v určité době neb v určitém místě se přesune, za jiných okolností, v jiné době a v jiném místě nikoliv. Ku př. daň činžovní přesune se tam, kde poptávka po bytech přesahuje jich nabídku, tedy v místech se stoupajícím obyvatelstvem, naproti tomu nepřesune se v místech a dobách, kdy obyvatelstva ubývá a nabídka příbytků jest větší než poptávka po nich. Stejně daň rentová přesune se tehdy, je-li poptávka po zápůjčných kapitálech větší, než jich nabídka a naopak nepřesune se, je-li tomu naopak. I daň spotřební při výrobě ukládané nemusí se nutně na spotřebitele přesunouti, jde-li o spotřebu relativně zbytnou (tabák, líh, pivo) a reaguje-li spotřeba proti zvýšení cen zmenšením poptávky.

Proto právě zákonodárce naproti tendencím přesunovacím jest více méně bezmocným. Příímý rozkaz přesunutí, aneb naopak jeho zákaz, zůstává zpravidla praktiky bezúčinným, poněvadž, jak již zmíněno, lze jej obcházeti. Jest možno nejvýš prohlášení právní neplatnosti úmluv, jež mají za předmět d. p., ale domáhání se takové právní neplatnosti pořadem práva ex post jest celkem dosti řídkým a proto málo praktickým. Ovšem nikoliv všechny druhy daně jsou stejně lehce přesunutelný. Některé daně se mnohem snadněji přesunují než jiné. Tak nejsnáze přesunutelný jsou daně spotřební, z daní výnosových daň činžovní a rentová. Méně snadno přesunutelný jsou již daň pozemková a výdělková, nejméně jest přesunutelná daň důchodová, ačkoliv ani u ní nelze mluvit o absolutní nepřesunutelnosti (placení daně důchodové za zaměstnance soukromými podniky). Z daní nepřímých přesunutelná jest snadno daň z obrátu, daň z převodů nemovitostí i daň z přírůstku hodnoty, naproti tomu nepřesunutelná jest daň dědičná.

Jsou ovšem jisté okolnosti, které přesunutelnost daňovou podporují. Tak zejména nevyhovuje-li daň zásadám všeobecnosti a stejnoměrnosti. Čím více jest výimek zdanění při nějaké dani, tím větší jest popud daň tu tam, kde výjimky takové

není, přesunouti. Tak na př. při dani rentové, od které zpravidla jsou dluhopisy státní osvobozeny. Rovněž nestejnoměrnost sazeb daňových a příliš ostrá vzestupnost svádí stejně jako k defraudacím daňovým, také k přesunování.

Proto tam, kde zákonodárce chce se vyvarovati přesunování daně, má se snažiti o to, aby daň byla co možno všeobecná a stejnoměrná. Tím spíše zamezí podnět k přesunování, než výslovnými zákazy jeho. O tom, jakým způsobem má zákonodárce naopak přesunutí usnadňovati, tam, kde jest to jeho úmyslem, bylo již mluveno.

P. d. jest jedním z nejzajímavějších zjevů v oboru theorie daňové, ale stejně důležitý jest také jeho význam na poli daňové politiky, neboť nedostatek zřetele k možným p. d-m může i nejideálnější soustavu daňovou učiniti tvrdou a nespravedlivou.

Vedle přesunutí vyskytují se v oboru daňovém ovšem ještě jiné zajímavé účinky daní, které jsou širší než vlastní p. d.

Literatura.

Prince Smith: „Über die Abwälzung“, 1866; Kaizl: „Die Lehre von der Überwälzung der Steuern“, 1882; Pantaleoni: „Teoria della traslazione dei tributi“, 1882; Graziani: „La teoria generale delle ripercussioni delle imposte“, 1889; Einaudi: „Studi sugli effetti delle imposte“, 1902; Petritsch: „Zur Lehre von der Überwälzung der Steuern“, 1903; Natoli: „Studi sugli effetti economici dell'imposte“, 1909; Mildschuh: „Klassifikation a všeobecná theorie hospodářských účinků daní“, 1914; Týž: „Steuerwirkungen“ v Gerloffově a Meiselově „Handbuch der Finanzwissenschaft“, 1927; též v soustavných dílech finančně vědeckých u Schäffle a Ad. Wagnera.

Cyril Horáček st.

Dávka z majetku a z přírůstku na majetku.

Zkratky: Dávka z majetku = dzm., dávka z přírůstku na majetku = dzpř., dávka = d., zák. č. 6/1924 Sb. = nov.

I. Úvod. II. Nejhlavnější zásady dzm. III. Nejhlavnější zásady dzpř. IV. Společná ustanovení pro d-u. V. D. a mírové smlouvy. VI. D. a smlouvy o dvojím zdanění. VII. D. a pozemková reforma. VIII. Měnový účel d-y. IX. Statistika. X. Literatura.

I. Úvod. Program zemřelého prvního ministra financí dra A. Rašína směřující k nápravě světovou válkou rozvrácené měny (zákon ze dne 25. II. 1919, č. 84 Sb.) obsahoval tyto základní myšlenky: